

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНИЙ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ, ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ТА
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

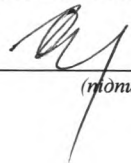
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Освітній ступінь	<u>бакалавр</u> <i>(назва освітнього ступеня)</i>
галузь знань	<u>01 Освіта/Педагогіка</u> <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальність	<u>014 Середня освіта</u>
предметна спеціальність	<u>014.15 Природничі науки</u> <i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	<u>Середня освіта: природничі науки</u> <i>(код і назва спеціальності)</i>
тип дисципліни	<u>обов'язкова</u> <i>(обов'язкова / вибіркова / факультативна)</i>

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми


Федорова О.В.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної педагогіки і спеціальної педагогіки

протокол № 1 від 27.08.2021

Завідувач кафедри 
В.К. Звєкова
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти педагогічного факультету


Сич Ю.І.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Лунгу Лариса Валентинівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти

Рецензенти програми: Іванова Дорина Георгіївна, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 3	<i>Лекції:</i>	
	16	4
Модулів: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 90		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 4	<i>Лабораторні заняття:</i>	
Семестр: 7	<i>Семінарські заняття:</i>	
	20	4
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 3,6		
- самостійна робота: 5,4	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	54	82

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: ознайомлення зі станом, етапами розвитку інклюзивної освіти та практикою роботи з дітьми з особливими потребами.

Метою викладання навчальної дисципліни є: засвоєння теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти в Україні, навчання дітей з особливими потребами в умовах навчального закладу.

Передумови для вивчення дисципліни: «Психологія», «Педагогіка», «Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень», «Методика навчання математики».

Міждисциплінарні зв'язки: навчальний курс пов'язується з циклом навчальних дисциплін «Організація дистанційного навчання в закладах освіти», «Сучасні методи навчання математики», «Виробнича практика», «Нові освітні технології забезпечення шкільного курсу математики».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Для обов'язкових навчальних дисциплін

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта: математика».

Інформація про компетентності та програмні результати навчання за дисципліною

Шифр	Назва
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенство права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і

	досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 7	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК 8	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
ЗК 9	Здатність працювати в команді
ЗК 10	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях
ЗК 11	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК 12	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)	
ФК 9	Здатність чітко і логічно відтворювати основні теорії і закони хімії, оцінювати нові відомості та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо – наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту освітньої галузі «Природознавство» в базовому закладі загальної середньої освіти
ФК 12	Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання біології, фізики та хімії, спрямованих на розвиток здібностей учнів, на основі психолого – педагогічної характеристики класу, зокрема дітей з особливими освітніми потребами.
ФК 14	Здатність до рефлексій та самоорганізації професійної діяльності.
ФК 17	Забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально – виховному процесі та позаурочній діяльності.
Програмні результати навчання(ПРН)	
ПРН 5	Знати основні психолого – педагогічні теорії навчання, інноваційні технології навчання біології, фізики та хімії, актуальні проблеми розвитку педагогіки та методик навчання біології, фізики, хімії.
ПРН 9	Знати основи безпеки життєдіяльності, безпечно використання обладнання кабінету фізики, лабораторій біології та хімії.
ПРН 10	Знати психолого – педагогічні аспекти навчання і виховання учнів закладів загальної середньої освіти; теоретичні основи процесів навчання, виховання і розвитку особистості учнів закладів загальної середньої освіти, зокрема дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН 16	Формувати в учнів основи цілісної природничо – наукової картини світу через між предметні зв'язки з географією, алгеброю та геометрією, відповідно до вимог освітньої галузі «Природознавство» в базовому закладі загальної середньої освіти.
ПРН 17	Уміти знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, насамперед, за допомогою інформаційних технологій.
ПРН 18	Уміти застосовувати методи і сучасні технології навчання біології, фізики та хімії, доступно транслювати систему наукових біологічних, фізичних та хімічних знань у площину навчальних предметів біології, фізики та хімії з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, зокрема дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН 23	Бути здатним до організаційної роботи у позашкільних закладах загальної середньої освіти, літніх дитячих оздоровчих таборів; організувати співпрацю учнів і вихованців та ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).
ПРН 24	Бути здатним вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетентності; усвідомлювати соціальну

	значущість майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності.
ПРН 25	Відповідально ставитись до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК 1	ПРН 5			
ЗК 2		ПРН 16		
ЗК 7	ПРН 10			
ЗК 8		ПРН 18		
ЗК 9			ПРН 23	
ЗК 10		ПРН 17		
ЗК 11				ПРН 24
ЗК 12	ПРН 9			
ФК 9	ПРН 10			
ФК 12		ПРН 18		
ФК 14		ПРН 16		
ФК 17				ПРН 25

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: сутність, головні завдання і принципи	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	10
2	Особливості впровадження інклюзивного початкового навчання в українських школах	4	2	2	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	10
3	Технологія особистісно зорієнтованого навчання в інклюзивному класі	4	2	2	-	-	-	5	2	1	1	-	-	-	10
4	Організація педагогічного	6	2	4	-	-	-	5	2	1	1	-	-	-	10

	процесу в інклюзивному класі														
5	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	4	2	2	-	-	-	5	2	1	1	-	-	-	10
6	Особливості роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням	4	2	2	-	-	-	5	2	1	1	-	-	-	10
7	Індивідуальне та стандартизоване оцінювання в інклюзивному процесі.	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	10
8	Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.	6	2	4	-	-	-	3		-	-	-	-	-	10
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Разом:		36	16	20	-	-	-	54	8	4	4	-	-	-	82

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами:

III. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: сутність, головні завдання і принципи.

Вступ до навчального курсу. Сутність інклюзивної освіти. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання. Головні завдання та принципи розвитку інклюзивної освіти. Проблеми стихійного інтегрування дітей з особливими потребами в освітній простір України.

Реалізація основних принципів інклюзивної освіти у країнах Європи. Досвід упровадження інклюзії в країнах Америки та Канади. Облаштування безбар'єрного доступу в зарубіжній інклюзивній школі.

Тема 2. Особливості впровадження інклюзивного початкового навчання в українських школах.

Характеристика спеціальної освіти в Україні та шляхи модернізації освітньої галузі. Класифікація порушень психофізичного розвитку дітей та особливості їх навчання й виховання. Проблеми організації педагогічного процесу в інклюзивному класі. Рекомендації для вчителів початкової школи, котрі працюють в умовах інклюзії.

Тема 3. Технологія особистісно зорієнтованого навчання в інклюзивному класі.

Педагогічні засади особистісно зорієнтованої взаємодії в інклюзивному процесі. Сутність педагогіки дитиноцентризму. Психолого-медико-педагогічна консультація і її значення у визначенні навчальної перспективи дитини. Основні етапи психолого-

педагогічного супроводу інклюзивного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Типові потреби міжособистісної взаємодії в системах «батьки-діти», «батьки-вчителі», «учні-учні» та ін.

Тема 4. Організація педагогічного процесу в інклюзивному класі.

Ресурсні можливості інклюзивної та спеціальної освіти. Адаптації та модифікації у навчальному процесі школи з інклюзивним навчанням. Освітні технології, інноваційні методики роботи з учнями з особливостями психофізичного розвитку. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесу.

Тема 5. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Поетапне впровадження інклюзивної освіти (психодіагностичний етап, оформлення документації для здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами; розробка та затвердження індивідуальних програм навчання і розвитку з рекомендаціями для педагогів і батьків, розроблених за участі різних фахівців (лікаря, психолога, соціального педагога, педагога-дефектолога, учителя-логопеда); створення власної навчально-методичної та інформаційної бази та ін.

Тема 6. Особливості роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням.

Асистент вчителя в українському законодавстві: основні функції, завдання, необхідні компетентності. Зміст роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу, його посадові обов'язки. Документація асистента вчителя. Професійна діяльність асистента вчителя щодо налагодження комунікації з батьками учнів в інклюзивному класі. Батьки та інклюзія: приклади справжнього педагогічного партнерства.

Тема 7. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання в інклюзивному процесі.

Сутність і завдання індивідуального й стандартизованого оцінювання учнів. Психологічні особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами. Аналіз якісних показників індивідуального оцінювання. Розроблення змісту портфоліо. Тести і застереження щодо їх застосування в інклюзивному класі. Методи стимулювання пізнавальної активності учнів в умовах інклюзії.

Тема 8. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.

Батьки та інклюзія. Батьки як члени навчальних команд. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Волонтерство та адвокатство батьків.

5.2. Тематика семінарських занять

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: сутність, головні завдання і принципи. Зарубіжний досвід упровадження інклюзивної освіти. Сучасні міжнародні дослідження особливостей навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Тема 2. Особливості впровадження інклюзивного початкового навчання в українських школах.

Тема 3. Технологія особистісно зорієнтованого навчання в інклюзивному класі.

Тема 4. Організація педагогічного процесу в інклюзивному класі

Тема 5. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Тема 6. Особливості роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням.

Тема 7. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання в інклюзивному процесі.

Тема 8. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	5	42	Конспект
2.	Підготовка до семінарських занять	9	4	Конспект
3	Підготовка до модульного контролю	4	4	Модульна контрольна робота
4.	Виконання індивідуальних завдань за темами:			
	1. підготовка реферату	10	10	Реферат
	2. опрацювання наукових статей	10	10	Анотація
	3. підготовка до презентації результатів дослідження	16	12	Презентація
	Разом	54	82	

Тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів

1. Роль батьків у здобутті освіти дитини з особливими потребами.
2. Інклюзія - вибір сучасних батьків.
3. Ідеологічне підґрунтя спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Міфи радянської дійсності - щасливе дитинство в інтернаті.
5. Діяльність батьківських громадських організацій в Україні та за кордоном.
6. Принципи побудови корекційного процесу та необхідність їх дотримання в навчанні та вихованні дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.
7. Модель взаємодії спеціалістів для залучення дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір.
8. Особливості організації й управління інклюзивним навчальним закладом.
9. Проблема розроблення курикулуму в закордонних літературних джерелах.
10. «Кейс Стади» як приклад успішної практики.
11. Навчально-методичне забезпечення освіти дітей з особливими потребами.
12. Використання індивідуального плану в роботі з дітьми і особливими освітніми потребами.
13. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму.
14. Розробка індивідуального навчального плану.
15. Підготовка та вимоги до підписання ІНП.
16. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.
17. Психолого-педагогічні особливості критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з тяжкими вадами мовлення.
18. Психолого-педагогічні особливості критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з тяжкими вадами зору.
19. Оцінювання в навчальному процесі (зарубіжний досвід).

Перелік наукових статей для самостійного опрацювання

1. Колупаєва А. Інтегративні тенденції в освіті дітей з особливими потребами в Україні. http://canada-ukraine.org/ukr_Journal_V1.htm

2. Таранченко О.М. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі / О.М. Таранченко, А.А. Колупаєва // Особлива дитина : навчання і виховання. – № 3(79). – 2016. – С. 7 – 18.

3. Федоренко О. Особливості впровадження технологій спільного викладання в процес навчання учнів з порушенням слуху в різних типах освітніх закладів / О.Федоренко // Особлива дитина: навчання та виховання. - № 4 (71). – 2014. – С. 75-81.

4. Сак Т.В. Тестування у спеціальній школі: доцільність, шляхи реалізації. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. – 2009. – № 4.

5. Жаровцева Т.Г. Неблагополучна сім'я: своєрідність, проблеми, педагогічна підтримка. – Одеса, 2011. – 220 с.

6. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>.

7. Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті (обсяг презентації – не менше 10 слайдів).

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. *Форми поточного контролю:* практичні заняття, індивідуальні завдання.

6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.

6.3. *Форми підсумкового контролю успішності навчання:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на практичних заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою, а також якість виконання індивідуальних завдань.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Національне законодавство у сфері навчання і виховання дітей з особливими потребами у загальноосвітньому просторі.

2. Освітня інтеграція: генезис науково-теоретичних підходів до проблеми інтегрування дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та схема формування підсумкової оцінки:*

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	незараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

<i>Вид</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
Реферат	5
Опрацювання наукових статей	5
Презентація	5

Критерії оцінювання *реферату*: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання *питань для самостійної підготовки* є вміння студента визначати ключові позиції та тезово розкрити зміст питання.

Критеріями оцінювання презентації є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Проміжний модульний контроль проводиться у формі письмових відповідей на теоретичні питання. Оцінювання проміжного контролю здійснюється за шкалою: - від «0» до «30». Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, аналіз теоретичного матеріалу, вміння обґрунтовувати власну думку.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: ноутбук, проектор.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Білозерська І.О. Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинах, що мають дітей з порушеннями розвитку// Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку. - К.- 2010.

2. Діти з особливими потребами у школі: Психолого-педагогічний супровід/ Ольга Романова та ін.- К.: Шкільний світ, 2011.- С.22-36.

3. Іванова І.Б. Соціальна робота з людьми з особливими потребами: навч.посіб. для студ. вищ. навч.закл./ І.Б. Іванова.- К.: Задруга, 2020.- 416с.

4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М та ін./ За заг. ред. Даниленко Л.І. – К.: 2007.- 128 с.

5. Инклюзивное образование. Выпуск 1. – М.: Центр «Школьная книга», 2010.- 272 с.

6. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Монографія.- К.: САММІТ-книга, 2020.

7. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їхнього навчання. - К.: 2016.

8. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ За заг. ред. Колупаєвої А.А. - К: «А.С.К.», 2012.- 308 с.

9. Пантюк Т.І., Невмержицька О.В., Пантюк М.П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. - 2-ге видання, доповнене і перероблене. - Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2020- 324 с.

10. Пугівник для батьків з особливими потребами: Навчально-методичний посібник у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ».- 2018.

11. Сак Т.В. Тестування у спеціальній школі: доцільність, шляхи реалізації. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. - 2019.- № 3.

12. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г.-К., 2000.

13. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти/ Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. Авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М., та ін./ За заг. ред. Даниленко Л.І.- К.: 2007.- 128 с.

14. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник. - Луганськ: Альма-матер, 2003.- 436 с.

Додаткові джерела:

1. Алексеева В., Костриця Л. Технології соціальної роботи з дезадаптивними дітьми та молоддю. – К.: Шкільний світ, 2012. – 120 с.

2. Білозерська І.О. Реалізація компетентнісної парадигми у роботі з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку// Особлива дитина: навчання і виховання. – Дефектологія.- № 4.- К.-2011.

3. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен/ Віталій Бондар // Рідна школа.- 2011.- № 3 (березень).- С.10-14

4. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога: 2-е изд.: Уч. пос. – М., 2011. – 160 с.

5. Данілавічюче Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Е. А. Данілавічюче, С. В. Литовченко /За заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»)

6. Жаровцева Т.Г. Неблагополучна сім'я: своєрідність, проблеми, педагогічна підтримка. – Одеса, 2011. – 220 с.

7. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс] / М. Є. Захарчук. – Режим доступу: <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>.

8. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні : науково-методичний збірник до Всеукраїнської науково-практичної конференції в рамках реалізації проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами» за підтримки програми ІВРР – ТАСІС Європейської комісії / ВФ «Крок за кроком». – К. : ФО-П Придатченко П.М., 2007. – 180 с.

9. Колупаєва А. А. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: Навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ». – 2010. – 96 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).

10. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: наук.-метод.посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К.: Вид.група «АТОПОЛ», 2020. -273 с.Колупаєва А. Інклюзивна освіта в теорії і практиці діяльності школи/ А.Колупаєва, Н.Софій, Ю.Найда, Л.Даниленко // Директор школи. - 2017.- № 7 (631), лютий, С.17-22.

11. Колупаєва А. Нормативне забезпечення інклюзивного навчання/ А.Колупаєва, Н.Софій, Ю.Найда, Л.Даниленко// Директор школи. - 2018.- № 9 (633, березень.- С.26-31.

12. Колупаєва А., Софій Н., Найда Ю. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинями/ Алла Колупаєва, Наталія Софій, Юлія Найда, Лідія Даниленко// Директор школи.- 2011.- № 10 (634), березень.- С.20-25.
13. Колупаєва А. Організація діяльності інклюзивної школи/ А.Колупаєва, Н.Софій, Ю.Найда, Л.Даниленко// Директор школи. - 2019.- № 8 (633), березень.- С.21-28.
14. Колупаєва А. Особливості управління інклюзивною школою/ А.Колупаєва, Н.Софій, Ю.Найда, Л.Даниленко// Директор школи. - 2019.- № 11 (635), березень.- С.23-28.
15. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, Е. А. Данілавічюте, С.В. Литовченко. – К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 192 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
16. Мостецька О. Сучасні методи навчання математики у спеціальній школі / О.Мостецька // Дефектолог. - 2011.-№ 10 (58).- С.57-59.
17. Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах// Директор школи. - 2011.- № 5-6, лютий . - С.37-39.
18. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. – 252 с.
19. Хоружа Л.Л. Етичний розвиток педагога: Навч. пос. – К., 2012. – 205 с.
20. Фоміна Н. Активізація пізнавальної діяльності розумово відсталих школярів. Методи, прийоми та організаційні форми навчання/ Н.Фоміна// Дефектолог.-2011.- № 10 (58).- С.9-11.
21. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon3.rada.gov.ua
22. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект) // Міністерство освіти і науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
23. Кваліфікаційні характеристики посад педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів та установ освіти / МОН України // Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : Наказ МОН України № 665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8456/8457/468632/>
24. Концепція розвитку інклюзивної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 №912) // Міністерство освіти і науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
25. Шулікін. Д. Майбутнє інтернатів та інклюзія / Д. Шулікін // Освіта України. - 2020. - № 8. - С. 8-9. 14) Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти : Лист Міністерства освіти і науки України від 25.06.2020 № 1/9-348 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2020. - № 7. – С. 87-95.
- 25 Янчин, Н. Дітям з особливими освітніми потребами покращують умови навчання [у інклюзивно-ресурсному центрі міста Радивилів] / Н. Янчин // Сурми Радивилів. - 2020. - № 1/10 січ./ - С. 3.

Спеціальні сайти з соціально-педагогічної проблематики

1. Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді – <http://www.dessm.gov.ua>
2. Служба захисту дітей – режим доступу: <http://www.children-ukraine.org>
4. Діти України www.children.edu-ua.net
5. Єдність дітей www.kidsunity.org
6. Сайт для батьків www.defectolog.ru
7. Дорога в світ www.dorogavmir.ru

8. Форум батьків особливих дітей www.kid.ru
9. Психологічний центр Адалін www.adalin.mospsy.ru
10. Канадсько- український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». www.education-inclusive.com/uk/index.php -